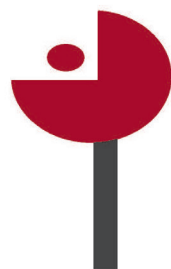

Askelmerkkejä

*perhehoitajan ja perhehoidon
työntekijän yhteistyön rakentamiseen*

Pesäpuu ry

Askelmerkkejä

*perhehoitajan ja perhehoidon
työntekijän yhteistyön rakentamiseen*

Lastensuojelun sijaishuollossa eri toimijoita yhdistää jaettu yhteiskunnallinen vastuu sijaishuollossa asuvien lasten hyvinvoinnista sekä lapsen hyvän elämän toteutumisesta.

Yhteistyö lastensuojelussa paikantuu suhteisiin ja luottamuksen rakentamiseen osallisten välillä, jotta yhteistyö voi sujua ja lapset sekä perheet saavat apua. Toimijoiden jaettu vastuu korostaa yhteistyötä, mutta kuinka se käytännön toiminnassa toteutuu?

Pesäpuu on valtakunnallinen lastensuojelun kehittämissyhteisö, jonka tehtävänä on lisätä lasten ja heidän läheistensä hyvinvointia lastensuojelussa. Toimintamme perustuu vahvaan kumppanuuteen. Tuotamme lasten ja nuorten omiin kokemuksiin perustuvia ja kehittämistyössä syntyviä toimintamalleja, tietoa, materiaaleja ja koulutuksia.

Toimintamme on yleishyödyllistä.

Copyright © Pesäpuu ry 2024. Kaikki oikeudet pidätetään.

Pesäpuu ry, Opas- ja käsikirjat 2024
Toimitus: Hanna Piironen ja Sirpa Yli-Rekola
Taitto: Oskari Huhtanen
Kustantaja: Pesäpuu ry

ISBN: 978-952-7208-92-2

Yhteistyön erityisyydestä

Perhehoidossa, kuten muussakin lastensuojelussa, tehdään yhteistyötä monien tahojen kanssa. Sosiaalihuollon ja lastensuojelun lainsäädäntö edellyttää vahvasti yhteistyön tekemistä eri tahojen kanssa, mutta konkreettiseen yhteistyön rakentamiseen paneudutaan harvoin. Yhteistyön pitäminen itsestäänselvyytenä on herättänyt pohdintaa, mitä yhteistyö käytännössä on, miten sitä tehdään ja mihin sillä pyritään.

Perhehoitaja toteuttaa julkista hallintotehtävää yksityiskodissa. Perhehoitajan tehtävänä on antaa lapsen tarpeisiin perustuvaa perhehoitoa sekä tehdä yhteistyötä lapsen läheisten, viranomaisten ja muiden lapsen elämään liittyvien ihmisten kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistee ja tekee sijoitettua lasta koskevia päätöksiä. Sosiaalityöntekijä toteuttaa perhehoidon arviointia yhdessä perhehoitajan kanssa sekä tekee ohjausta ja valvontaa. Perhehoidon työntekijät, esimerkiksi perhehoitajan vastuutyöntekijät, tukevat perhehoitajaa tehtävässään.

Julkisen ja yksityisen alueen lomittuminen on perhehoitoon kuuluva erityispiirre, joka vaikuttaa sekä perhehoitajien että perhehoidon työntekijöiden tehtäviin ja yhteistyöhön. Sekä perhehoitajilla että perhehoidon työntekijöillä on omanlaisensa historia, perhekäsitys, arvot, ihmissuhteet ja elämäkokemukset. Nämä vaikuttavat omalta osaltaan yhteistyöhön. Yhteistyön askelmerkkien kehittämistyön taustalla on perhehoitajien ja työntekijöiden kokemukset yhteistyön onnistumisista ja vaikeuksista. Perhehoitajien ja perhehoidon työntekijöiden yhteistyön rakentaminen edistää lapsen tarpeiden näkyväksi tuloa ja voi vähentää sijoitusten ennakoimattomia katkeamisia.

Yhteistyön rakentamisen askelmerkit

***Perhehoitajan ja perhehoidon työntekijän yhteistyön
askelmerkkien tarkoitus on tukea
yhteistyön rakentamista.***

Askelmerkit voi ottaa käyttöön aina silloin, kun uusi yhteistyösuhde alkaa, mutta joustavasti myös muissa yhteistyön rakentamisen vaiheissa. Askelmerkit tarkoittavat keskusteluja yhteistyöstä - tuntemisesta, luottamuksesta, sitoutumisesta ja vastavuoroisuudesta. Perhehoitajan ja työntekijän dialogisessa vuorovaikutuksessa syntyy yhteistyön rakentamisen prosessi.

Taustateoriana kehittämistyössä on käytetty *KTT Timo Järvensivun* tutkimusta verkostojen ja yhteistyön rakentamisesta. Järvensivun mukaan vastavuoroisuus yhteistyössä syntyy tuntemisen, luottamuksen ja sitoutumisen

yhteisenä tekijänä. Nämä kytkeytyvät ja vaikuttavat toinen toisiinsa muodostaen toisiaan vahvistavan kehän.

Perhehoidon erityispiirteet huomioivat, konkreettiset askelmerkit ovat syntyneet kehittämiskumppanuudessa, jossa on ollut mukana perhehoitajia, perhehoidon ohjaajia ja sosiaalityöntekijöitä hyvinvointialueilta ja perhehoidon tukipalveluja tuottavista järjestöistä.

1. Tunteminen

Tuntemiseen sisältyvät tutustuminen, tehtävien ja osaamisten hahmottaminen sekä tarpeiden ja odotusten ymmärtäminen.

Tutustumalla toiseen rakennetaan turvallisuutta ja sitä, että jokainen voi olla oma itsensä. On helpompi jakaa yksilöllistä osaamista puolin ja toisin, kun ihmiset hahmottavat toistensa tehtävät. Tarpeiden ja odotusten tunnistaminen ja niistä keskustelu lisää tuntemista.

1.1 TUTUSTUMINEN

Sanoitetaan, keskustellaan, avataan:

- Jokainen rakentaa yhteistyötä omalta osaltaan.
- Jotain itsestä, esimerkiksi oma harrastus tai kiinnostuksen kohde.

Yhteistyön pelisäännöistä:

- Saa kysyä kaikenlaisia asioita, jotka liittyvät yhteistyöhön.
- Yhteistyön herättämistä tunteista kannattaa puhua.
- Yhteistyöhön voi liittyä ennakkokäsityksiä esimerkiksi tilanteissa, kun vaihtuvuutta on ollut paljon. Mitä ennakoasenteista tulee mieleen?
- Miten tavoitamme toisemme? Mitkä ovat hyviä tapoja olla yhteydessä?

1.2 TEHTÄVIEN JA OSAAMISEN HAHMOTTAMINEN

Sanoitetaan, keskustellaan, avataan:

- Perhehoitajan ja työntekijän tehtävät ja vastuut arkikielellä. Mitä kuuluu perhehoitajan, perhehoitajan vastuutyöntekijän ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin? Mitä perhehoidon valvonta käytännössä tarkoittaa?
- Toimeksiantosopimuksen ja tuen suunnittelun päivittämisen käytännöt.
- Millaisia olemme mielestämme yhteistyön rakentajina? Millaisia yksilöllisiä taitoja minulla on yhteistyön rakentamisessa?

1.3 TARPEIDEN JA ODOTUSTEN YMMÄRTÄMINEN

Sanoitetaan, keskustellaan, avataan:

- Millaisia tarpeita ja odotuksia yhteistyölle on?
- Mitä jokainen odottaa itseltä, mitä toisilta?
- Miten toimitaan mahdollisissa yhteistyöhön liittyvissä pulmatilanteissa?

2. Luottamus

Luottamuksen syntymistä yhteistyössä edistävät hyväntahtoisuus, haavoittuvuuden ilmaisut ja johdonmukaisuus.

Luottamuksen rakentamisen voi aloittaa luottamalla ensin itse yhteistyökumppanin hyväntahtoisuuteen. Avoimuus on yksi luottamuksen osoitus. Haavoittuvuuden ilmaisut rikastavat luottamusta sekä syventävät osaamisen ja kykyjen tuntemista. Vastavuoroinen luottamus mahdollistaa epäonnistumisen tunteiden jakamisen.

Johdonmukaisessa toimintakulttuurissa rutiinit ja ihmisten toimintatavat pysyvät riittävän samanlaisina. Menetetty luottamus palautuu hitaasti. (Timo Järvensivu 2019)

2.1 HYVÄNTAHTOISUUS

Hyväntahtoisuus tarkoittaa, että halutaan hyvää toiselle.

Hyväntahtoisuutta edistää, kun:

- Sanoitetaan hyviä asioita tapaamisissa ja muussa yhteydenpidossa (esim. puheluissa).
- Ilmaistaan kiinnostusta myös ilmein ja elein.
- Tiedostetaan omat tulkinnat ja veikkailut, kuunnellaan erilaisia näkökulmia.
- Varmistetaan kysymyksiin ja keskustellen, että ymmärrämme toisiamme.
- Kerrotaan tunteista ja halutaan luottaa toisen hyväntahtoisuuteen.

Sanoitetaan, keskustellaan, avataan:

Millaisia ajatuksia ja tunteita hyväntahtoisuuden edistäminen yhteistyössä herättää? Millaisia kokemuksia sinulla on myönteisestä palautteesta ja kannustuksesta yhteistyössä?

2.2 HAAVOITTUVUUDEN ILMAISUT

Turvallinen haavoittuvuuden ilmaiseminen yhteistyössä voi edistää luottamuksen syvenemistä. Kukaan ei ole kaikkivoipa tai erehtymätön. Jos keskinäinen uskallus haavoittuvuuden ilmaisemiseen toteutuu, uskalletaan yhteistyössä edetä kohti epävarmuutta ja uuden oppimista. (Timo Järvensivu 2019)

Haavoittuvuuden ilmaisuun liittyy:

- On hyvä puhua yhdessä, että kaikenlaisia tunteita saa ilmaista, toista kunnioittaen.
- Jos ei ole valmis ilmaisemaan haavoittuvuutta, ei vielä ole valmis. Haavoittuvuuden ilmaisu edellyttää luottamusta. Omat aiemmat kokemukset vaikuttavat siihen, onko uskallusta ja rohkeutta ilmaista haavoittuvuutta.

Sanoitetaan, keskustellaan, avataan:

Mistä sen huomaa, että kaikista yhteistyöhön liittyvistä tunteista ja asioista on lupa puhua? Mikä sinun mielestäsi lisää turvallista haavoittuvuuden ilmaisua yhteistyössä?

2.3. JOHDONMUKAISUUS

Johdonmukaisuudella tarkoitetaan asioiden ja toiminnan toistuvuutta samankaltaisena. Johdonmukaisuus vähentää epävarmuutta ja lisää luottamusta yhteistyössä.

- Onko meillä yhteinen käsitys siitä, miten haluamme ja aiomme toimia yhteistyössä?

3. *Sitoutuminen*

*Tunteminen ja luottamus tukevat sitoutumista yhteistyöhön.
Sitoutuminen on yhdessä sovittujen asioiden tekemistä,
toimintaa.*

Sitoutumiseen liittyvät merkityksellisyden kokemus, osaamisen ja taitojen arvostus ja sovittujen asioiden tekeminen.

Sitoutumisesta voi jutella, kun yhteistyötä on tehty jonkin aikaa.

Keskustelukysymyksiä sitoutumisesta:

- Onko askelmerkeistä keskusteluista ollut hyötyä yhteistyön rakentamisessa?
- Miten yksilöllisten osaamisten ja taitojen arvostus on tullut esiin?
- Miten yhteistyö on sujunut, onko toimittu niin kuin on sovittu?

4. *Vastavuoroisuus*

Vastavuoroisuus yhteistyössä syntyy tuntemisen, luottamuksen ja sitoutumisen yhteisenä tekijänä.

Keskustellaan ja sanoitetaan:

- Onko vastavuoroisuus yhteistyössä lisääntynyt keskustelujen myötä?
- Mistä huomaa, että yhteistyö on vastavuoroista?

Käyttöönotto

Miten yhteistyön rakentamisen askelmerkit otetaan käyttöön?

Kehittämistyössä oli toimivaa, että tuntemiseen, luottamukseen ja sitoutumiseen liittyviä teemoja käsiteltiin kahdessa tai kolmessa eri tapaamisissa, jolloin yhteistyön rakentamisesta muodostui vastavuoroisuutta edistävä prosessi.

Organisaatiotasolla yhteistyön rakentamisen askelmerkkien käyttöönotto edellyttää, että organisaatiossa sovitaan, miten käyttöönotto toteutetaan ja kuka siitä vastaa.

Askelmerkit voi ottaa käyttöön matalalla kynnyksellä eli yksittäiset työntekijät ja perhehoitajat voivat alkaa puhua keskenään askelmerkkeihin kirjatusta teemoista, vaikkei koko organisaatiossa olisikaan vielä tehty suunnitelmaa yhteistyön rakentamisen askelmerkkien käyttöönotosta.

Kiitos!

Kiitos kaikille yhteistyön rakentamisen askelmerkkien kehittämistyöhön osallistuneille!

Lähteet:

Eronen, Tuija (2018) Perheet sijaishuollossa. Mitä tiedämme tutkimustiedon valossa? Alustus Mun perheet – seminaarissa. https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/04/Eronen_Tuija_10.4.2018-1.pdf

Heino, Tarja (2009) Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi. Lammi–Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Terveysten ja Hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino

Järvensivu, Timo (2019): Verkostojen johtaminen. Opi ja etene yhdessä. BoD Books on Demand.

Lastensuojelulaki 417/2007

Piironen, Hanna & Yli-Rekola, Sirpa (2021) Perhehoitajan ja perhehoidon työntekijän välisen yhteistyön erityisyydestä. Teoksessa Luotsaten ja luovien – Yhteistyö perhehoidossa. Majakan Valo – säätiön vuosijulkaisu 2021

Malja, Marjo, Puustinen-Korhonen, Aila, Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia (2019) Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö 2019:8. Helsinki. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Muukkonen, Tiina (2015): Luottamus lastensuojelussa. Monitoimijaisen yhteistyön rakentuminen. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuuluva lisensiaatintutkimus. www.sosnet.fi

Perhehoitolaki 263/2015

Varjoranta, Kaisa (2024) "Vahvoista juurista kasvaa tukeva puu" Sijaishuollon sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan yhteistyön rakentamisen askelmerkit. Tampereen yliopisto. Lastensuojelun opintosuunta, Lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityö, Erikoissosiaalityöntekijän koulutus. <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=c5faab0e-e6c3-4238-gd4e-63a9c49257dd>